

VERRAAD

Jan Meeus

VERRAAD

De misdaadbiografie van
Willem Holleeder

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten op de foto's in dit boek te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

© Jan Meeus 2015

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Annemarie van Pruysen, www.amvp.nl

Foto omslag © Peter Smulders

NUR 330

ISBN 978 90 468 1971 5

www.nieuwamsterdam.nl/verraad

Inhoud

Vooraf 7

Inleiding 13

1 Overloper 21

2 Ritselaar 37

3 Invreter 55

4 Vertrouweling 69

5 Verrader 89

6 Afperser 105

7 Beest 125

8 Charmeur 139

9 Overlever 163

10 Psychopaat 179

Naschrift 197

Noten 199

Geraadpleegde literatuur 217

Register 219

Vooraf

Op 17 mei 2004 werd vastgoedbaron Wim Endstra voor zijn chique kantoor op de Amsterdamse Apollolaan doodgeschoten – als een ordinaire crimineel. Het was een liquidatie met verstrekkende gevolgen. Endstra was jarenlang een van de beeldbepalende figuren geweest in de hoofdstedelijke vastgoedhandel. Hoe kon iemand die met alle grote banken zakendeed op zo'n manier aan zijn einde komen? Die vraag was mijn uitgangspunt voor een journalistieke zoektocht die in 2004 begon en na ruim 150 artikelen in *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad* eindigt met dit boek over het criminele leven van Willem Holleeder.

De moord op Endstra leidde tot intensief onderzoek naar de achtergrond van zijn dood. Tijdens dit onderzoek vielen nog meer doden en besloten twee huurmoordenaars over te lopen naar justitie: zij werden kroongetuigen. Het bewijsmateriaal over het onderwereldconflict is samengekomen in drie grote dossiers: Enclave, Kolbak en Passage. Deze dossiers vormen in samenhang een contemporaine geschiedenis van de Amsterdamse onderwereld vanaf pakweg 1990. De hoofdlijn van deze geschiedenis, die gaat over een conflict om geld dat enkele criminelen aan Endstra toevertrouwden, is de basis van dit boek. De vastgoedbaron dankt er zijn bijnaam aan: bank van de onderwereld. Willem Holleeder werd gezien als zijn bewaker en speelde een cruciale rol in dit conflict.

Een levensverhaal schetsen op basis van justitiële stukken heeft onmiskenbaar nadelen. Justitieel onderzoek is gericht op het vinden van strafbare gedragingen. Daarbij komt het gewone leven soms in beeld, maar wel door een selectieve lens: justitie en politie bepalen wat relevant is en wat niet. En dat is niet de enige beperking. In een wereld die wordt gedreven door illegale activiteiten waarover als het even kan niets bekend mag worden, is de waarheid een gevaarlijk begrip.

Officieren van justitie, rechercheurs en rechters onderkennen dat. Ze weten dat het geheugen van getuigen selectief kan zijn en criminelen soms verklaringen afleggen met de bedoeling iemand te verlinken, de politie te misleiden of een rivaal valse-lijk te beschuldigen. Het maakt het beoordelen van de waarachtigheid van die verhalen er niet gemakkelijker op.

Dit boek beschrijft het leven van Willem Holleeder in de Amsterdamse onderwereld vrijwel chronologisch. Daarbij is het voor de lezer van belang om te weten dat sommige details veel later naar boven zijn gekomen. Zo vertelden Astrid en Sonja Holleeder hun verhaal over de moord op Cor van Hout, die in 2003 werd geliquideerd, pas tien jaar daarna. Dat betekent dat de lezer soms details te weten komt over gebeurtenissen die in 2003 plaatsvonden terwijl ze in werkelijkheid in 2013 en 2014 bekend werden. Dat leidt soms tot onvermijdelijke sprongen in de tijd. Zinsneden als ‘vertelde zij in 2013’ of ‘blijkt uit een verklaring bij de politie in 2005’ zijn dus verwijzingen naar het moment waarop de informatie bekend werd.

Met al die beperkingen in het achterhoofd heb ik geprobeerd een eerlijk boek te maken over Willem Holleeder. Mijn selectie uit die enorme hoeveelheid soms tegenstrijdig materiaal is voor een belangrijk deel gebaseerd op de weging die gemaakt werd door rechters in strafzaken tegen Holleeder en andere verdachten van onderwereldmoorden. Maar ook het oordeel van rech-

ters is niet zaligmakend. Neem het nooit gevonden losgeld van de Heinekenontvoering. De onderhavige dossiers bevatten aanwijzingen dat dit geld is geïnvesteerd op de Amsterdamse Wallen. Of dat klopt is al twintig jaar onderwerp van onderzoek en discussie. En er zijn hierover rechterlijke uitspraken gedaan die moeilijk met elkaar vallen te rijmen.

Ik heb Willem Holleeder vaak gezien, maar nooit gesproken. De incidentele mogelijkheid om hem de hand te drukken, heb ik bewust laten lopen. Informeel contact leek mij geen goed idee en een formeel gesprek stuitte op bezwaren van hemzelf. Ondanks herhaalde formele verzoeken om zijn medewerking in het najaar van 2014 wilde Holleeder niet met mij praten.

Volgens zijn advocaat Stijn Franken heb ik in artikelen voor de krant ten onrechte ‘verhaallijnen als waarheid gepresenteerd die vervolgens in de beeldvorming als waarheid worden geaccepteerd’. Ook recente stukken over Astrid Holleeder, de zus van Willem, wekten bij Franken de vrees ‘dat een boek waarin een reëel – op feiten gebaseerd – beeld wordt geschetst er niet in zit’. Daarbij dient te worden aangetekend dat Holleeder en zijn advocaat stellen dat hij ten onrechte is veroordeeld voor afpersing van Endstra en twee andere zakenmannen. Beeldvorming is volgens Franken een van de oorzaken.

Ik heb het dus moeten doen met wat Holleeder – al dan niet over de telefoon – aan collega-criminelen en familieleden, aan rechercheurs, officieren van justitie en rechters vertelde. En dan zijn er nog de verhalen die anderen over hem vertellen, zijn zussen Astrid en Sonja bijvoorbeeld, en de criminelen met wie hij samenwerkte of conflicten uitvocht.

Al die lezingen van de feiten op een rij leveren een opmerkelijk consistent beeld op. Willem Holleeder is een januskop: charmant en genadeloos, sociaal zeer vaardig en toch alleen geïnteresseerd in zichzelf. Wim Endstra beschreef hem als ‘on-

menselijk, zijn zus Astrid kwalificeerde hem als een ‘psycho-paat’, en bloedgabbler en medeontvoerder Cor van Hout noemde hem een verrader.

Verraad is onmiskenbaar het onderliggende thema van het conflict in de Amsterdamse onderwereld waarover dit boek ook gaat. En verraad speelde eveneens een belangrijke rol in het leven van Holleeder zelf. Vandaar ook de titel. Mijn reconstructie van het onderwereldconflict wijkt niet zo veel af van de versies die eerder zijn gemaakt. Ik heb alleen het voordeel van de tijd. De beste boeken over de onderwereldoorlog die ik veelvuldig heb geraadpleegd – *Stille Willem* van Harry Lensink, over het leven van Endstra, en *De oorlog in de Amsterdamse onderwereld* van Bart Middelburg en Paul Vugts, een bundel portretten van geliquideerde Amsterdamse criminelen – verschenen in 2006. Ook heb ik meer dan wie ook kunnen bouwen op (recenter) werk van collega-journalisten als Hendrik Jan Kortering, Marian Husken, Auke Kok en Peter R. de Vries.

Eén collega verdient op deze plek een bijzondere vermelding: John van den Heuvel van dagblad *De Telegraaf*. Hij maakte op basis van een interview met John Mieremet in 2002 een serie artikelen waarin voor het eerst de ware aard van het onderwereldconflict in Amsterdam openbaar werd. De aantekeningen van dat gesprek werden, net als de artikelen zelf, toegevoegd aan het strafdossier tegen Holleeder. De reden is zorgwekkend. De computer van Van den Heuvel werd gestolen uit zijn woning en de inhoud daarvan werd door de politie bij verschillende onderwereldfiguren teruggevonden.

Ook mijn eigen werk over de onderwereld, dat sinds 2004 is verschenen in *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad*, is voor dit boek gebruikt. Soms heb ik dat geraadpleegd als naslagwerk of geheugensteun, maar ook keren bepaalde artikelen hier gedeeltelijk terug. Sommige stukken voor dit boek zijn namelijk eerst

als krantenartikel verschenen. Zo leunt *Verraad* dus deels op mijn werk voor de krant.

Ik heb in de loop van de tijd samengewerkt met drie collega's wier namen hier niet onvermeld mogen blijven: Marc van den Eerenbeemt, Tom Kreling en Enzo van Steenberg. Ook ben ik alle collega's die in stilte hebben bijgedragen zeer erkentelijk. Henk ter Borg en Maarten Boers van uitgeverij Nieuw Amsterdam dank ik voor het vertrouwen dat ze me hebben gegeven tijdens het schrijven. Veel dank gaat uit naar eindredacteur Jacqueline de Jong die onvermoeibaar kritiek leverde en suggesties voor verbetering deed.

Dit boek was, tot slot, niet mogelijk geweest zonder een groep mensen die hier niet met naam kunnen of willen worden genoemd. Hun hulp was cruciaal bij het vergaren van informatie en inzicht voor dit boek.

Jan Meeus

Amsterdam, juni 2015

Inleiding

‘Als ik word vermoord, heeft Willem Holleeder het gedaan.’ Het zijn omineuze woorden – uitgesproken door zes mannen die stuk voor stuk niet meer leven: Sam Klepper, Cor van Hout, Willem Endstra, John Mieremet, Kees Houtman en Thomas van der Bijl. Ze hadden ieder een eigen hoekje in de Amsterdamse onderwereld waar ze geld verdienden met zaken die het daglicht niet konden verdragen. Zoals elke crimineel hoopten ze ermee weg te komen, maar ze stierven in een plas bloed: slachtoffers van de onderwereldoorlog die eind vorige eeuw in Amsterdam ontbrandde.

Willem Holleeder speelde een belangrijke rol in de levens van deze zes criminelen. In de ogen van Klepper was Holleeder een intrigant, maar wel eentje die hij kon gebruiken vanwege zijn goede contacten in de bovenwereld. Van Hout leefde al jaren in onmin met Holleeder, zijn jeugdvriend, zwager en partner in crime. Hun vriendschap veranderde in minachting. Vastgoedhandelaar Endstra, kroegbaas Van der Bijl en hasjhandelaar Houtman werden, na jaren van amicale omgang met Holleeder, door hem zo bedreigd en afgeperst dat ze naar de politie stapten om hun verhaal te doen. En hasj- en wapenhandelaar Mieremet vocht met zijn voormalige vertrouweling een vete uit op leven en dood. Waar dat conflict over ging? Geld, prestige, respect en zeggenschap. Klassieke waarden, ook in het criminele milieu.

De zes mannen omschreven Holleeder als charmeur, grappenmaker, uitvoerder, intrigant, afperser, verrader en moordenaar. Ze kregen een uitgesproken hekel aan hem. Bij alle zes waren de aversie en angst zo groot dat ze op enig moment plannen beraamden om hem te vermoorden. In sommige gevallen was dat serieus en concreet, in andere gevallen ging het eerder om grote woorden dan echte voornemens.

Waarom hadden Van der Bijl, Endstra, Houtman, Van Hout, Klepper en Mieremet zo'n hekel aan Holleeder, de man met wie ze jarenlang bevriend waren geweest? Ze beschrijven hem als met een man met twee gezichten: een charmante man én een brute crimineel. Een verrader die zijn eigen belang meedogenloos laat prevaleren boven dat van zijn vrienden. Is Holleeder inderdaad 'het beest' dat zijn voormalige vrienden uit het milieu liet vermoorden? Of is dat allemaal beeldvorming, zoals zijn advocaten beweren?

Deze vragen kwamen in een ander daglicht te staan toen zich eind maart 2015 heel onverwacht drie nieuwe getuigen meldden: de zussen Astrid en Sonja Holleeder en Sandra Klepper, weduwe van Sam Klepper en ex-vriendin van Holleeder. Deze drie vrouwen, die hem van heel dichtbij meemaakten, deden in *NRC Handelsblad* en *De Telegraaf* indringend verslag van hun leven met Holleeder. Astrid beschreef haar broer als een gewetenloze, zelfzuchtige, manipulatieve, moorddadige verrader: 'Willem is een psychopaat. Hij schept er genoeg in mensen te vernietigen.'

Dit boek schetst het criminele levensverhaal van Willem Holleeder na de misdaad die van hem een bekende Nederlander maakte: de ontvoering van Freddy Heineken. Na zijn celstraf wilde Holleeder een normaal bestaan opbouwen. Hij probeerde weg te blijven van de steeds verder om zich heen grijpende drugshandel en de zware criminaliteit die dat met zich mee-

bracht. Dat was naar eigen zeggen een van de redenen voor de dramatische breuk in 1996 met medeontvoerder Van Hout.

Na die breuk raakte Holleeder bevriend met Willem Endstra en John Mieremet, twee mannen die juist intensief betrokken waren bij drugshandel en het witwassen van grote sommen drugsgeld. In eerste instantie leek Holleeder een meeloper, iemand die een graantje probeerde mee te pikken van de handel van Endstra en Mieremet. Maar volgens justitie en politie bleef het daar niet bij en heeft Holleeder zich sinds het begin van deze eeuw ontwikkeld tot een leidende figuur in de Amsterdamse onderwereld. Om zijn macht te behouden zou hij opdrachten hebben gegeven voor onderwereldmoorden. Hoe werd Holleeder van een bescheiden, volgzaam jongen een brute leider? En hoe valt die gedaanteverwisseling te verklaren?

Willem Frederik Holleeder werd geboren op 29 mei 1958. Hij was de oudste zoon in een gezin van vier kinderen. Zijn vader, Willem Holleeder senior, werkte voor bierbrouwerij Heineken. Zijn moeder, Stien Leipoldt, deed het huishouden. Willem groeide op in het arme deel van de Amsterdamse Jordaan; nu een plek voor welgestelde jonge stedelingen, toen een uitgewoonde arbeidersbuurt. De Jordaan was een bolwerk van socialisten en mensen die weinig ophadden met de overheid. Een buurt waar gezag niet voortkwam uit je functie of burgerlijke status. Gezag verdiende je op straat.

De Holleeders waren allesbehalve rijk, maar in vergelijking met hun burens hadden ze het goed, zo beschrijft Auke Kok in het boek *Holleeder: De jonge jaren*. Wimpie was een stille, vriendelijke jongen. Geen praatjesmaker, hij trok liever op met de rustige jongens. Opvallen deed hij niet op de Theo Thijssenschool – of het moest zijn dat hij opkwam voor kinderen die werden gepest. Wimpie had een bloedhekel aan onrecht. Wie op het schoolplein in de knel kwam, kon op hem rekenen. Om

die reden was Willem toen al populair bij de meisjes. Op de Van Houweningen-mavo leerde Willem Cor van Hout kennen. Ze raakten goed bevriend en het was Cor die Willems bijnaam bedacht: De Neus.

Tijdens zijn pubertijd veranderde Willem, al dan niet onder invloed van Cor. Niet dat hij ineens het hoogste woord voerde, maar er werd een andere kant van hem zichtbaar. Soms kreeg hij iets ongenaakbaars. Zoals die keer toen hij zijn moeder om tien gulden vroeg, terwijl ze stond te wachten bij de groentewinkel. Ze gaf hem vijf gulden, maar Willem zei op luide toon nee. Hij wilde er tien. Toen zijn moeder weigerde, werd hij zo kwaad dat hij het briefje doormidden scheurde en wegliep.¹

Die driftbuien had hij van zijn vader. Willem Holleeder senior was een man met een dwangmatig karakter. Zijn baan op de marketingafdeling van het brouwerijconcern Heineken slokte hem helemaal op. Wie in die tijd Holleeder zei, die zei Heineken. De bierbrouwerij was alles voor hem. In de kroeg kwam hij niet vaak. Pa Holleeder was geen sociale drinker. Willem senior dronk thuis. En als hij veel dronk veranderde de gezagsgetrouwe Holleeder in een tiran die zijn vrouw en kinderen mishandelde.

Zijn vriendschap met Cor hielp Willem om zich aan zijn vader te onttrekken. Hij ging met Cor naar café Arie in de Jordaan om te vluchten voor de spanning thuis en naar de sport school, waar hij aan zijn toch al imposante fysiek werkte. Wim-pie had zich vast voorgenomen om sterker te worden dan zijn vader. Op een dag, toen pa Holleeder weer eens begon te slaan, sloeg Willem terug. Dit keer kreeg zijn vader een pak rammel. Daarmee nam Willem junior de plaats van senior in. Letterlijk en figuurlijk: vanaf nu moesten pa en ma Holleeder, broer Gerard en zussen Sonja en Astrid naar Willem luisteren. Als Cor en Willem bij de Holleeders in de keuken zaten en zin hadden

in biefstuk, ging moeder Stien biefstuk bakken. En als er geen biefstuk was, ging ze het halen. Zo lagen sindsdien de verhoudingen in het gezin Holleeder.

Het was Van Hout die Holleeder in het criminele milieu introduceerde. Cornelis van Hout (1957-2003) was niet alleen een grapjas, hij begon ook al op jonge leeftijd met stelen. Dat had hij van zijn vader, die bekendstond als een begenadigd inbreker. Zo belandde de inhoud van een collectebus waarmee de jonge Cor geld ophaalde voor de slachtoffers van de Vietnamoorlog in zijn eigen zak en de collectebus in de gracht. Daarna ging het van kwaad tot erger. Cor reed al op zijn zestiende op een hele mooie verchromde brommer, een Kreidler uit Duitsland. Niemand vroeg hoe hij aan het geld kwam.

Eind jaren zeventig hadden Willem en Cor opvallend veel geld en kwam Willem thuis met een Mercedes, gekregen van Cor. Zomaar, van de ene op de andere dag. Willem was net twintig. Iedereen in de Jordaan wist wat dit betekende: het verhaal ging dat Willem, Cor en twee andere vrienden, Jan Boellaard en Frans Meijer, lid waren van een bende die overvallen pleegde. Cor had samen met Frans de leiding, Willem en Jan waren uitvoerders.

Dit viertal zou, samen met Cors jongere halfbroer Martin Erkamps, in 1983 Freddy Heineken en Ab Doderer ontvoeren. De avond voordat de politie de biermagnaat en zijn chauffeur in een afgescheiden ruimte in een timmermansloods In Amsterdam-West vond, waren Holleeder en Van Hout al gevlucht naar Frankrijk. Gedurende die vlucht, die bijna drie jaar zou duren, werd hun vriendschap nog hechter. Het duo werd uiteindelijk in 1987 veroordeeld tot elf jaar cel, met aftrek van voorarrest.²

In januari 1992 kwamen Holleeder en Van Hout vrij. Hun terugkeer in Amsterdam leidde vrijwel meteen tot beroering. Het gerucht ging dat de twee mannen via een stroman seks-

theater Casa Rosso hadden gekocht met een deel van het losgeld van de Heinekenontvoering dat nooit was teruggevonden, een bedrag van ruim 8 miljoen gulden. Deze witwasoperatie werd in 1995 onderwerp van onderzoek en vanaf dat moment was Holleeder vrijwel permanent in beeld bij justitie en politie.

Toch bleef de positie van De Neus in de Amsterdamse onderwereld lang onduidelijk. Een simpele optelsom van oude en nieuwe zaken leert dat zijn naam sinds 1995 in ruim twintig onderzoeksdossiers voorkomt. Een enkele keer werd hij ten onrechte verdacht van strafbare feiten. Vaak kwam zijn naam voorbij als kennis van andere criminelen naar wie de politie onderzoek deed. Dan werd zijn telefoon afgeluisterd of moest hij als getuige verschijnen. Pas aan het begin van deze eeuw kwam zijn rol in het milieu scherper in beeld. Sinds 2004 wordt zijn naam in verband gebracht met vier afpersingszaken en enkele liquidaties.

De kern van al dat onderzoeksmateriaal is na de moord op Endstra samengekomen in drie omvangrijke dossiers: Kolbak, Enclave en Passage. Kolbak en Enclave draaien om de afpersing van en de moord op Willem Endstra, die door intimi Wim werd genoemd. Daarnaast wordt in Kolbak verslag gedaan van het onderzoek naar de afpersing van Kees Houtman en twee andere zakenmannen. Holleeder werd in 2007 veroordeeld tot negen jaar celstraf voor afpersing.

Dat vonnis werd in hoger beroep bekrachtigd, een cassatieverzoek bij de Hoge Raad werd afgewezen. Het onderzoek naar de moord op Endstra loopt nog altijd. Holleeder is daarin tot op heden geen verdachte. Het Passageonderzoek, naar onder andere de moorden op Kees Houtman en Thomas van der Bijl, wordt bij het verschijnen van dit boek behandeld in hoger beroep bij het hof in Amsterdam. Ook in dat dossier is Holleeder geen verdachte, al valt zijn naam regelmatig.

En dan is daar de nieuwe strafzaak, Vandros, waarvoor Holleeder sinds december 2014 in hechtenis zit. Wat de verklaringen van de zussen Holleeder en de weduwe Klepper voor dit onderzoek betekenen, is nog niet duidelijk. Maar de impact van hun getuigenissen is groot. Ze vertellen details die eerdere verdeningen tegen Holleeder lijken te bevestigen en hun beschrijvingen van zijn karakter geven antwoord op de vraag wat hem dreef en hoe hij tot zijn daden is gekomen.

De rechtszaak tegen Holleeder is vermoedelijk de finale akte in een poging de schuldigen in een lang en gewelddadig gevecht om de macht in de onderwereld te berechten. De Neus is een van de weinige hoofdrolspelers in dit conflict die nog in leven is. Maar maakt hem dat tot een opdrachtgever van liquidaties?

Het Openbaar Ministerie denkt van wel. Holleeder zelf ontkent, zoals hij ook na zijn veroordeling blijft volhouden dat hij Endstra en Houtman niet heeft afgeperst. Het laatste woord is aan de rechter. In dit boek probeer ik te beschrijven en te begrijpen hoe Willem Holleeder terecht is gekomen op de plek waar hij nu zit: in de cel, in afwachting van zijn berechting voor betrokkenheid bij liquidaties in de Amsterdamse onderwereld.

